СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 289. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 12. грудня, 1925. VOL. XXXIII. No. 289. Jersey City, N. J., Saturday, December 12. 1925. THREE CENTS

Велика копальняна катастрофа

БЕРМИНГГЕМ, Алабама, 10. грудня. — В копальні мягкого вугля, що зветься Овертон Майн № 2. та належить до Алабама Фюел енд Ойлер Ко., вибухли під землею гази, наслідком чого згинуло на місци 61 майнерів.

Вибух случився нині рано, зараз після того, як денна шихта почала роботу. Заряд обчисляє, що до копальні зійшло на роботу 108 робітників. В часі вибуху 27 робітників працювало, де їх вибух досягнути не міг. З 81 робітників, які находилися в обсягу вибуху, 15 вийшло ціло, а 5 з ранами від попечення. Всі другі певно погинули.

На ратунок вислано сейчас у копальню ратункові відділи, але сі не могли працювати, бо з копальні добулися одуряючі гази. Червоний Хрест розложив коло входу до копальні ратункову стацію й трупарню. Родини захоплених вибухом стоять оподалік у камяній мовчанці.

У своїй першій заяві після вибуху, заряд копальні каже, що він не знає, від чого мігби зчинитись вибух, коли копальня була заосмотрена в найновіші прилади безпеченьства.

МЕЛОН ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН КРАЮ.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Секретар скарбу Мелон предложив конгресови свій річний звіт з фінансового положення.

На думку департаменту скарбу, край находиться в добрім фінансовім стані. Край переходить тепер через період добробуту, який певно потреває довший час. Просто всі кляси населення се відчувають. Купча сила всіх кляс збільшилася. Наслідком сього зросли ціни на дорогоцінні папери.

Відповідаючи своїм противникам на закиди, чому уряд в такому случаю не обнижить податків ще більше, секретар подає, що коло 80 процентів (себто коло 4 пяті) всіх видатків федерального уряду походять з війни. Він признав, що уряд натискає на держави, які винні Америці воєнні позички.

КОНГРЕС ПРОТИ УРЯДУ В СПРАВІ ЛЕТНИЦТВА.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Комітет палати послів для летництва предложив конгресови проєкт воздушної оборони краю, після котрого для сеї справи требаби отворити осібний департамент для летництва.

Дорадники президента в справах летництва подали знова проєкт, щоби ся справа належала до бюра, яке має підлягати департаментови торговлі.

РЕПУБЛИКАНЦІ ПРОТИ СВОЇХ ПОСТУПОВЦІВ.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Републиканський комітет для вибору конгресових комісій постановив усунути з усіх важніших місць усіх поступових републиканців. Задержано лише одного конгресмена Купера, котрий був довго членом комітету заграничних справ.

БОРА ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ВЛАСТИ СЕКРЕТАРЯ СТЕЙТУ.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Сенатор Бора вніс проєкт закона, який не дозваляє секретареви стейту на будуче забороняти приїзд до Америки гостям з політичних зглядів.

Як відомо, департамент стейту зборонив недавно приїзд графови Каролі, першому президентови мадярської републики, та Гіндусови Саклатвалі, комуністичному послови до англійського парляменту.

СЕНАТОР ВИСМІВАЄ ВІЦЕПРЕЗИДЕНТА ДОСА.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Сенатор Пет Гармон, один з визначних демократів у конгресі, виголосив у сенаті промову про заходи голови сенату та віцепрезидента Злучених Держав Доса. В сій промові сенатор висміває Доса, представляючи його за Дон Кіхота, який нападає на все, що проти нього, від гусий до вітряків. Сенатор представляв Ботлера, провідника републиканської партії, за Санчо Панса Доса.

Дос яко предсідатель слухав сеї промови посміхаючися і не перебиваючи. Після промови він не відповідав на напад.

СКАРБ ПЛЯНУЄ СКОРЕ ВИКІНЧЕННЄ РАХУНКІВ З НІМЦЯМИ.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Секретар скарбу Мелон предложив конгресови проєкт закона, після котрого уряд мавби як найскорше полагодити всякі обрахунки межи Америкою а Німеччиною. Америка малаби сейчас звернути Німцям усе майно, забране підчас війни, а Німеччина заплатити претенсії Америки й Американців до Німеччини.

ВЛАСТИТЕЛІ КОПАЛЕНЬ УГЛЯ ЩЕ РАЗ НАПАДАЮТЬ НА ГУБЕРНАТОРА ПІНШОТ.

ВАШИНГТОН, 10. грудня. — Властителі копалень твердого вугля виступили тут перед американським копальняним конгресом і в острих словах виступали проти пляну пенсильвенського губернатора Піншот як непрактичного. Речник властителів заявився за пляном Кулиджа, предложеним в його промові до конгресу.

ПРОГИБІЦІЙНА РЕВІЗІЯ НА БАНКОВІЙ КОНВЕНЦІЇ.

СТ. ПЕТЕРСБУРГ, Флорида, 10. грудня. — Прогибіційні агенти впали до головної кватирки відбуваючоїся тут банкирської конвенції та сконфіскували велику скількість алькогольних напитків. Впорядчики конвенції кажуть, що вони нічого про сей магазин не знали.

МАДЯРСЬКІ ФАШИСТИ ВОЙОВНИЧІ.

БУДАПЕШТ, стол. Угорщини, 8. грудня. — Мадярські фашисти, яких організація називається „Пробуджуючася Угорщина", кажуть, що організація італійських фашистів для них замягка.

Вони кажуть, що фашисти Муссолінія замало войовничі. Мадярські фашисти, щоб бути більше войовничими, постановили ходити в однострою і з острими топірцями. Їх провідником є Тібор Екгардт.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЧАС БЕЗРОБІТТЯ.

Безробіття є одним з головних лих робітничого життя. Застій в індустрії або й богатьох індустріях одночасно трапляється нераз і особливо в країнах з високо розвиненою промисловістю захопляє десятки і сотки тисяч робітників, але особливо після війни питання про причини безробіття і забезпечення безробітних стало одною з найбільш актуальних справ не лише самих робітників, але й всеї суспільности.

Так як причиною безробіття є головно промислові кризи і застої, то й першим способом заради було би усунення а бодай облегчення таких промислових криз. Та це трудно осягнути, так як промислові кризі лежать в самій таки індустрії і є її плодом при даному суспільному устрою. В випадках коли безробіття має особливо гострий характер в деяких краях держава приходить з допомогою, значить дає безробітним грошеві допомоги з державної каси (Англія, Німеччина). Але звичайно ця державна поміч не всюди і не богато помагає, звичайно вона за мала й державних грошей не вистарчає на велику, та й не у всіх державах таку державну допомогу дають.

Може найуспішнійшим способом розвязання того трудного питання є забезпечення на случай безробіття. А що асекураційні компанії за таке обезпечення казали-б платити собі великі гроші, то справу обезпечення на случай безробіття влаштовано в кравецькій індустрії в Шікаго в той спосіб:

Кравецькі робітники зробили з фабрикантами умову на основі якої на забезпечення від безробіття має відкладатися сума у висоті 3 відсотків каждочасної платні робітників. На ту суму половину мають платити робітники а другу половину фабриканти. Вчасі безробіття так обезпечений робітник має одержувати 40 відсотків своєї пересічної платні, однак не більше ак $20.00 в тиждень. Робітник, який по своїй вині занедбує працю або якого усунено ізза якоїсь оправданої причини з роботи, не одержує забезпечення.

Згадана умова ввійшла в життя з днем першого мая 1923 року і з того часу почали збирати гроші з робітників і фабрикантів на фонд обезпечення. Щоби фонд відповідно зріс, постановлено на протязі року не виплачувати обезпечування. протязі шести місяців від 1 мая до 31 жовтня 1924 року виплачено безробітним кравецьким робітникам в Шікаго $944,291, а в других шести місяцах $665,-338, разом на протязі року виплачено більше чим півтора міліона долярів. Крім виплаченої суми, з днем першого мая 1925 року, а в два роки по заснованню — осталося в касі $564,315.

Видатки на адміністрацію і заряд майном виносили всего 5 відсотків від загального приходу. Цей так низький відсоток на заряд і адміністрацію пояснюється совісним і безкорисним виконуванням обовязків так з боку управителів як і робітників по місцям.

За приміром шикагоських кравецьких робітників пішли їх ньюйорські товариші. В місяці падолисті 1924 року заложили кравецькі робітники в Ню Йорку такий самий фонд обезпечення від безробіття.

КАТИ.

Посол Братунь і тов. з Українського Клюбу внесли запит до міністерства внутрішних справ у справі катовання мешканця села Ценцевичі, сарненського повіту поліцаєм Миколою Новаковським.

Український Клюб одержав жалобу такого змісту: „Дня 23. жовтня ц. р. прибув до нашого села поліцай ч. 1790 М. Новаковскі з постерунку в Антонівці і почав вимагати від мене, як сільського десятника, підводи. Я відмовив, бо не маю права роздавати підводи, з другого боку поліція не має права вимагати підводи для приватного вжитку. Поліцай обурений моєю відмовою наказав мені копати рів. Коли я відмовив, ударив мене поліцай три рази в лице, а на мою увагу, що бити не вільно, завів мене до помешкання війта Новака, замкнув за собою двері та побив мене важк аж до крови. Потім той самий поліцай на спілку з помічником команданта того самого постерунку обляв мене водою та наказав нікому не казати про побої. Новаковскі зазначив, що побив мене тому, бо був голодний і наслідком того зденервований. Свідками катувань були: Яків Марковець, Ефрозина Гарнелюк, Кулина і Софія Новаки, Івана Біневфич і Яків Пархомчук мешканці села Ценцевичі Великі. Подаючи повищий факт до відома міністра, інтерпелянти запитують: Чи поліцая притягнуть до відповідальности і чи на будуче поліційні органи припинять знущання над невинними людьми.

КАТАСТРОФИ.

Два італійські гідроплияни, що хотіли перелетіти через Альпи, злетіли на землю з висоти 2,000 метрів підчас бурі. Один з них розторощився; два пасажирі ранені сильно, два — меньше. — Одна з важних англійських підводних лодок, що находилась у віддалі 15 миль від побережа Девоншір щезла безслідно. — У м. Кальпана (Франція), внаслідок надто великого напруження електричної течії, повстала пожежа одночасно в усіх домах. — Між Вильною і Динабургом трапилась величезна залізнича катастрофа: кількадесять осіб ранених.

ПРОЦЕС ПРОТИ БУВШОГО КОРОЛЯ.

Вже півтора року тягнеться в Німеччині, перед судом у Кілі, процес німецьких моряків проти бувшого кедива Єгипту, Аббаса Гільмі II. Вони обвинувачують кедива в тім, що коли вони служили на його яхті, звільнив їх шефа, також Німця графа Реке. Коли моряки стали в обороні свого шефа, кедив вилаяв їх, казав їх висадити 25 кільометрів у глибину баговинної Анатолії, де годував їх тільки хлібом та водою, ще й казав вибити. Вони вернулись до Німеччини, збіджені і без ніяких коштів на дорогу. Тепер домагаються відшкодування, але бувший єгипетський король не дає знаку життя і не вислав на розправу свого заступника.

ПРЕСОВА ПАЛАТА В ХАРКОВІ.

В Харкові наміряють побудувати величезну палату преси, в якій найшлиби приміщення редакції усіх харківських газет, усі видавництва, велика друкарня, радіостація і секція робітників пера.

АЛЬКОГОЛЬ І ПОЛІТИКА.

Не всім відомо, що в Англії замісць каварень є численні клюби, в яких члени та запрошені ними гості мають крім часописів, журналів, музики, каварні та ресторану ще й свою бібліотеку, готелеві кімнати, лазню, салі до всякої гри і всі можливі вигоди, яких не мають у хаті. Та всі ці клюби підпадають нині законові, введеному підчас війни, що тільки в означених годинах, і то на протязі восьми годин на добу, можуть продавати алькоголь. Проти такого обмеження запротестували тепер завідуючі всіх клюбів і вислали до уряду делегацію з домаганням продовжити цей час на 12 годин. Делегацію вів консервативний посол Нільд, а приймав її міністер внутрішних справ Гікс, який належить до товариства тверезости. Отже щоби найти переконуючий аргумент, Гільд заявив, що коли уряд відмовиться виконати прохання клюбів, тоді деякі члени уряду втратять піддержку членів клюбу підчас виборів. А деякі клюби в Лондоні мають десятки тисячів членів. Міністер відповів, що передасть прохання на розгляд ради міністрів.

УКРАЇНСЬКИЙ БУДЖЕТ НА 1925—26 РІК.

Державний буджет України на 1925—26 господарський рік виносить у прибутках і видатках суму 165,443,307 карбованців. Буджет Автономної Молдавської Соціялістичної Републики, що становить складову частину буджету України, виносить у прибутках суму 1,145,-176 а у видатках суму 2,813,268 карбованців. Дефіцит у сумі 1,668,092 відноситься на рахунок буджету УСРР. Поміж поодинокі Комісаріяти розділено всю суму українського буджету ось як: Освіти 30,753,000; Здоровля 8,022,000; Земельних Справ 19,037,000; Юстиції 3,135,000; на фінансування сільсько-господарського промислу 25,776,000; для фінансування місцевого промислу 5 міліонів; для електрифікації 23 міл.; комунальному банкови 17 міл.; на боротьбу з безробіттєм 3 міл.; кооперативному банкови 2,500,-000; сільсько-господарській кооперації 5 міл. 350 тисяч; домашньо-промисловій кооперації 700 тисяч; споживчій кооперації 5 міл.; державній торговлі 14 міл. Загально побільшено в цьому році буджет дуже значно. В деяких випадках він побільшений на 46 відсотків у порівнанню з минулорічним (земельні справи), в інших на 63 відсотки (народня освіта та культурні справи), а в деяких аж на 86 відсотків (народне здоровля і поправа санітарних відносин).

ЗНИЖКА УРОДИН.

Англійська урядова статистика підкреслює факт, що від часу найтяжчих моментів підчас останньої війни не було такого малого зросту англійського населення як тепер. У місяцях липні, серпні та вересні вродилось 4,705 дітей менше, як раніше. Одночасно японський уряд уважає себе приневоленим ужити спеціяльних засобів проти непригодної великої скількости жертв між немовлятами. В останнім році вмерло 1,300,000 немовлят, на 50,000 більше як раніше. Найбільша смертність є у великих містах, внаслідок поганих гігієнічних умовин.

Питаннє прав національних меншостий перед Лігою Націй.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 10. грудня. — Жидівські легальні організації на Угорщині внесли до Ліґи Народів жалоби проти угорського закона про обложення прав національних меньшостий у висших школах.

Угорський парлямент ухвалив, що кожда національна меньшість на Угорщині має право мати розмірно стільки студентів в університетах, скільки процентово виносить їх населення в державі. На основі того закона Жиди, яких є в Угорщині 10%, мають право користати з університетів лиш у висоті 10%, а се вони вважають несправедливостю, коли зважить, що далеко більше жидівських студентів хоче студіювати у висших школах.

Се вважають нарушеннєм мирового договору Угорщини з аліянтами в Тріянон, де застережено повну національну свободу для національних меньшостий в Угорщині.

Тепер має се вирішити Ліга Народів.

Можливо, що вона передасть справу до вирішення Постійному Судови Міжнародньої Справедливости.

СКОРОПАДСЬКИЙ НА ЗІБРАННЮ РОСІЙСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

БЕРЛІН, 10. грудня. — Недавно відбулося в Мінхені, в Баварії, зібрання 64 представників 36 російських монархістичних організацій. Між делегатами був Скоропадський і Врангель.

Зібрання проголосило великого князя Кирила головою обєднаного монархістичного руху, а вибір царя оставили до рішення народови.

Вибрано теж генеральний штаб, якого почесним головою вибрано великого князя Миколу Миколаєвича, а дійсним начальником князя Оболенського. Генерала Жуковського вибрано головою політичного департаменту.

Центральний совіт організації постановив перенести свій осідок до Будапешту, столиці Угорщини, де в січні, 1926, скличе нове зібрання монархістів.

Дня 2-ого с. м. відбулось у Мінхені зібрання великих князів Романових під проводом Миколи Миколаєвича. На сьому зібранню заявив Кирило, що приймає провід російського монархістичного руху і видасть манифест до російського народу.

НЕМА ГОНОРІВ ДЛЯ РАКОВСЬКОГО.

ПАРИЖ, 10. грудня. — Російський совєтський амбасадор Крісто Раковський заявив, що піде представитись президентови Франції Гастонови Думергови лише під умовою, що йому так як і другим амбасадорам буде в Елізейській палаті банда грати його гимн. Та Думерг сказав, що банда не буде грати большевицького революційного гимну. Тоді Раковський роздумався, змінив погляд і таки пійшов представитись, хотяй банда його гимну йому не заграла.

ТУРЕЦЬКІ ЗВІРСТВА.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 10. грудня. — Естонський генерал Лайдонер, який з доручення Ліги Народів їздив до Мезопотамії, у своєму звідомленню каже, що Турки проганяють христіян з околиць під своєю окупацією і катують їх у звірський спосіб.

СВЕГЛА ЩЕ РАЗ ПРЕМІЄРОМ.

ПРАГА, 10. грудня. — Антін Свегла, провідник чеської хліборобської партії, вдруге склав новий кабінет, якого він премієром. Др. Едвард Бенеш остається міністром закордонних справ.

НА ПОЛЬСЬКИЙ СПОСІБ.

АНГОРА, столиця Туреччини, 10. грудня. — В турецькому парляменті внесено законопроєкт, який заборонює турецьким горожанам говорити іншою мовою крім турецької. За нарушеннє того закона була-б кара від 2 до 20 долярів.

ХОЧЕ КУПИТИ ЦАРСЬКІ ДІЯМАНТИ.

МОСКВА, 9. грудня. — Сюди приїхав голяндський торговець діямантами Вандам, котрий заявив, що хоче закупити царські коронні діяманти.

ЯК ЇСТИ?

МОСКВА, 9. грудня. — Російський совєтський комісар здоровля Семашко хоче лічити міське населення в Росії з нервових недуг, які походять з недуги жолудка, а головно з нестравности.

Він хоче учити публику, як їсти, щоб не хорувати при помочі окремих ресторанів, які для сеї цілі отворено.

В сих ресторанах усі страви прості і здорові, а видають їх так: Рано доволі велике снідання, в полудне малий і легкий обід, а головні страви аж у вечір по праці.

(Се тому, що рано організм відпочав і може ще виконувати подвійну працю травлення поживи й умової праці, вполудне вже змучений і не може подвійної роботи виконувати; вечір, коли відпочиває, не потребує дві праці виконувати).

ПОВІНЬ В АЛЬБАНІЇ.

ДУРАЦЦО, Албанія, 9. грудня. — Місто Скутарі, яке має 20,000 населення, залила повінь.

В повіні згинуло богато людий. Вода залила і знищила доми і люди остались без даху над головою.

СЕРБИ ВЯЗНЯТЬ МАКЕДОНЦІВ.

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 9. грудня. — Сербське правительство увязнило на полуденній границі 18 селян Македонців під проводом Костя Станковича.

Сербський уряд закидає їм змову проти безпеченства югославської держави.

Македонці обурені за арештованнє і кажуть, що змову Серби самі видумали.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинoке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКЕ ЗАМИРЕННЯ В ЕВРОПІ

Які мотиви штовхнули европейські держави до підписання договору з Локарно, про се писав недавно в французьким тижневику Ілюстрасіон відомий французький публицист Людевік Нодо. Автор є добре відомий в французьким газетярстві з трийцять-літної служби. Колись він був добрим кореспондентом французьких газет у Римі, відтак був воєнним кореспондентом на японсько-російській війні, а відтак підчас революції в Росії в 1918. році. Два рази він попадав у полон, раз в японський, другий раз у большевицький. Три книжки його дістали надгороду французької академії наук. Сей автор каже про договір в Локарно таке:

„Чому Німці запропонували минувшого лютого ренський договір, котрий недавно підписано в Локарно? Передовсім тому, бо вони хочуть позичати американського та англійського капіталу, якого їм доконче потреба до їх економічної відбудови. Хоча вони мають величезну промислову будову та невичерпані природні богатства, мимо сього Німцям не достає біжучого капіталу. Але тут Америка не хоче їм позичати поважнійших сум гроший, як довго Европі грозять нові війни. І ось страшна іронія людської судьби. Неминуча конечність їде, котра вчорашню Німеччину перла до війни, заставила її нині навертатися до миролюбної політики.

„Для німецького народа показалося неминучим визволитися від їх тяжкого відосіблення. Вони мусять добути собі довіря світа до себе, заким вони займуть в світі те становище, яке вони заняли були перед війною. Америка, що сидить на своїй скрині з грішми та готова замирювати весь світ, сказала Французам: „Розоружуйтесь". Французи відповіли: „Неможливо. Прокляті Німці знищилиби нас". Тоді Америка сказала до Німців: „Дайте сим Французам непохибний доказ, що ваші наміри є миролюбиві. Зробіть з ними мир, або не дістанете більше від мене гроша." Ось як дійшло до Локарно."

Автор виказує опісля, як справа французько-німецького порозуміння скомплікувалася через польське питанне.

„Кождий учасник конференції в Локарно знав, що якби справа обмежилася до Франції й Німеччини, до торгу можнаби було добитися протягом пару днів. Але тут Франція мала зобовязанне супроти Польщі, яке робили сі переговори дуже тяжкою справою. Нікому здається не треба пригадувати сю сварку Німців і Поляків за устя ріки Висли. Ся боротьба лишилася на далі, але її врегульовано та введено до правних форм. Німці урочисто обіцяли, що вони ніколи не будуть пробувати вирішувати се питанне силою. Чи й се не є також великим здобутком?"

Колиж нібито Німців примусили до такої тяжкої для них умови, то цікаво булоби знати, як сей крок виправдують Німці. Нодо й каже:

„Я питався про се одного відомого німецького публициста, а сей мені відповів так: „Ви говорите й ви думаєте про теперішність. Але будучности не можна предсказати. Нині ми навіть мріяти не можемо, щоби нам удалося переконати Лігу Народів, щоби вона одноголосно (як сього потреба до її рішення) заявилася за нами (у німецько-польськім непорозумінню). Але хто може сказати, чи ситуація не буде виглядати зовсім інакше за яких 20 літ від нині? На всякий випадок треба було лишити питанне отвореним. І отвореним воно й лишилося. І треба вам теж знати, що така Польща, як вона тепер є, на нашу думку лишитися не може. Можуть случитися випадки, яких ми нині навіть предвидіти не можемо, а котрі завтра зроблять наші домагання до Польщі зовсім природними." "

„В сей спосіб питанне польського коритаря в Локарно не вирішено. Його просто відрочено."

Зі сеї статті просвічує як найкраще, на яку далеку мету Німеччина стала тепер рахувати, і як заздалегідь вона приготовляється до сповнення своєї національно-державницької задачі зібрання всіх німецьких земель в одну цілість. З другого боку ся стаття пояснює також, чому Польща мимо договору в Локарно показує послідними часами таку охоту кинутися в обійми Росії. Покищо Польща має запоруку Ліги Народів та аліянтських держав, але вона вже нині числиться з тим, що те, що є нині, не конче мусить бути завтра.

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ

Віче в Підгайцях.

Дня 7-го листопада 1925 відбулося в Підгайцях в читальні „Просвіти" в Старім місті віче в справі земельної реформи. Не зважаючи на дощ і лихі дороги явилося на віче дуже багато селян з доокoличних сіл, головним чином верхом. Прикро вражає факт, що ані один священик з повіту не явився на віче.

Віче відкрив адвокат др. Гр. Стецюк, вказуючи на важність земельного питання. До президії ввійшли п. нотар Степан Левицький, господар Іван Салятицький та кооператор п. Ілля Іванович.

Реферат про земельну справу виголосив інж. Творидло зі Львова. В дискусії забирали голос: др. Стецюк, др. Левицький, п. Іванович, п. Яворський Олекса та господарі Дубас Іван, Белзецький Антін, Ласовський Антін, Ригайло Данило і Мостовий Степан.

З промов селян помітне було, що вони здають собі справу з важности земельної реформи і що вони є готові всіми засобами обороняти свої права на землю. Катастрофальний стан господарств, величезні тягарі і неможність їх поносити є тим пригнітаючим тягарем, який дусить наше селянство і відбирає йому силу розмаху. Майже всі селяне-бесідники заявили, що вони не в силі платити державних тягарів і платити їх не будуть, хоч би це не знати які наслідки потягнуло. На прикінці віча ухвалено резолюції, які вислано де слід.

Учасник.

Довірочна нарада в Дрогобичі.

В Дрогобичі відбулася дня 9. м. м. довірочна нарада членів УНДО. Проводили др. Ст. Витвицький і др. В. Пацлавський. Справу земельної реформи реферували: п. М. Струтинський зі Львова і др. Ст. Витвицький. Др. Витвицький в довшій промові підніс значіння організованости.

Справу Земельного Банку зреферував дир. др. Лесь Кульчицький, справу повітової організації др. В. Пацлавський.

Після дискусії вибрано Повітовий Народний Комітет УНДО. Головою др. Ст. Витвицький.

Збіркою субскрипції акцій Земельного Банку занявся дуже щиро адв. др. В. Ільницький, один з найактивніших дрогобицьких громадян. М. и. завдяки йому поступає вперед будинок української прив. гімназії.

Віче в Долині.

Вічева хвиля пробудила з просоння і наш занедбаний повіт. Немає у нас активної інтелігенції, яка дала би напрям організаційній праці. А терен до праці дуже пригожий. Селянство з тугою згадує часи, коли організаторами повіту були Грабовенський і пок. др. Левицький...

Дня 10. м. м. відбулося в Долині віче в земельній справі. Хоча не всі села були як слід повідомлені, на віче явилося значне число учасників, переважно селян, в першу чергу з Надієва, Ракова, Новоселиці, Болеєва (найсвідоміші села!). Священиків на салі тільки 3.

Віче відкрив місцевий адвокат др. Ол. Дереш. Його вибрано предсідником віча. Секретарював Дм. Мельник з Ракова.

Реферат в справі земельній виголосив делегат УНДО. — п. М. Струтинський зі Львова. Підчас його промови в усіх дверях театральної салі зявляються наїжені багнети поліцаїв. На естраді, комісар староства раз-пораз мішається до промови бесідника, коли він говорить про боротьбу за землю в минулому. Щоби докінчити картину, бесідник заявляє комісареві, що буде говорити не від себе, а цитатами з польських джерел. Після промови п. Струтинського до нього приступає один з комісарів поліції і списує протокол. Очевидно, воно обчислене на відстрашення селян від участи в дискусії, від відкривання занависи, поза якою криється господарка в повіті.

В дискусії о. Дерлиця порушив пекучу для повіту справу сервітутів. Інвалід Микола Яцишин розповів, як він їздив купувати землю на парцеляції і як йому яко першу умовину ставлено перехід на латинський обряд.

Ухвалено резолюції, які покреслив комісар староства (в инших містах представники влади не перепиняли!). Крім цього ухвалено додаткову резолюцію в справі наділення сіл долинського пов. відповідними наділами лісів (сервітутове право польська влада тут скасувала!).

Коли мова про долинський повіт, слід згадати, що два тижні тому продукувався тув ославлений „посол" кс. Ільків. Пікантно, що в свойому „посольському" звідомленні лаяв старого Даниловича, ініціятора хлібоїдського руху. Секрет в тім, що Поляки пустили в трубу Ількова і тепер фінансують старого крутія Даниловича. Побачили, що Ільків являється зером, смішною фіґурою, а Данилович — бувший голова радикальної партії — має деяке імя. І платять йому за фірму. Селянство бойкотує адвокатську канцелярію Даниловича. І він тепер заробляє, помпуючи Варшаву на нове видання хлібоїдщини, яке він підготовляє на спілку з такими індивідуами як „др." Ст. Кравчук (міле віддяни" румунській сіґуранці і польській дефензиві), Т. Яцкевич, Ольховий і т. д. Ількова випущено з рахунку. Він вже своє „зробив": дорого коштував, а успіху не мав.

Вічевик.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЧЕСТЕР, ПА.

На українському вічу в Честер, Па., дня 29. падолиста с. р., зібрано $43.85 для політичних вязнів.

Видатків було 15 дол.; осталось $28.50, які переслано до Обєднання.

Гр. Мисишин.

ПИТСФІЛД, МЕСС.

Свято Першого Падолиста.

Дня 26-ого падолиста відбулася Служба Божа за поляглих наших героїв, на котрій переведено збірку для інвалідів, що боролись за наше національне визволеннє.

Збірка виносила $20, які вислано до краю через Обєднаннє.

О. Яремій, січовий писар.

БРИСТОЛ, КОНН.

Збірка на хрестинах.

На хрестинах у гром. Панчишина згадав при забаві Іван Прухницький короткими словами про старий край та візвав гостий, щоби скинули якусь жертву для інвалідів. Збіркою занявся Іван Бойко. Жертвували по $1.00: В. Панчишин, І. Бойко, А. Стасюк, М. Зазуляк, І. Прухницький, а по 50 цнт.: В. Мучурат, Т. Гарасим і І. Торопело. Збірку в кводі $6.50 вислано до Обєднання.

І. Бойко.

СВОЯ ХАТА.

Будуй кождий хату свою,
Бо у своїй добре;
Чужа тебе не загріє,
Всьо у ній холодне.

В своїй хаті ти сам паном,
Що хочеш, то робиш.
Не боїшся заспівати,
Що крику наробиш.

В чужій хаті то не вільно
Ногами ступати;
За ступанне мусиш часом
З хати забиратись.

Забирайся, остро скаже,
Куди хочеш я знаю,
На улицю та викине,
Як не послухаєш.

Нехай буде у кождого,
Хоть яка убога,
Своя хата, своя правда,
Дуже нам дорога.

Шамокин, Па. **Анна Хомяк.**

ВШАНОВАННЄ ПРАЦІ

Ювилей Волод. Дорошенка.

Діло пише:

Дня 14-го м. м., прихильники та други **Володимира Дорошенка** зібрались на спільну святочну вечерю, щоби вшанувати 25-літні роковини його писменницької діяльности. Настрій був наскрізь товариський, несилуваний, без штучної атмосфери офіціяльности, погідний та природний, мов вдача симпатичного ювилята. У скромнім святі крім найближчих приятелів ювилята взяли участь представники наших ріжних культурних та громадських орґанізацій. А саме, пані: К. Гриневичева, С. Дорошенкова, В. Завадська, Я. Корчинська, Н. Дорошенківна і пп.: др. В. Бачинський, дир. П. Буняк, М Возняк, М. Вороний, др. Л. Ганкевич, р. А. Говикович, Ф. Дудко, В. Завадський, дир. Колтунюк, І. Калинович, ред. І. Квасниця, П. Ковжун, М. Корчинський, О. Костик, І. Крипякевич, В. Кузьмович, др. І. Куровець, др. Д. Левицький, Ю. Магалевський, С. Магаляс, Д. Лукіянович, В. Мудрий, О. Навроцький, І. Німчук, Одайник, проф. І. Огієнко, др. В. Охримович, Д. Паліїв, А. Петренко, проф. І. Раковський, М. Рудницький, др. К. Студинський, М. Струтинський, М. Таранько, М. Таранович, Трохименко, П. Холодний, В. Храпко, В. Целевич, ред. Ф. Федорців, І. Шендрик і богато інших.

Найкращим доказом симпатії, якою тішиться В. Дорошенко, була скількість привітних листів, що прийшли на сей вечір з краю і з чужини. Привіти прийшли від С. Петлюри, Париського Союза українських еміґрантів у Франції, Українського Парляментарного Клюбу, Українського Центрального Комітету у Варшаві, закордонної делеґації української соц.-дем. партії, українського еміґрантського громадянства Варшави, т-ва „Просвіти", М. Черемшини, Сенату Української Господарської Академії в Подєбрадах, Українського Т-ва допомоги еміґрантам, Книгарні Наук. Тов. ім. Шевченка, Українського Інститута Громадознавства в Празі, Друкарні „Діло", Кооперативи „Друкар", Союза українських студентів еміґрантів у Польщі, Т-ва б. вояків Армії УНР., А. Лівицького і ґенерала Сальського, А. Жука, проф. Заїкіна, п-ра Лукасевича, „Сільського Світу", Акад. Громади, Педаґ. Інституту у Празі, дра В. Старосольського, Історично-фільольоґ. Т-ва у Празі, проф. Л. Білецького, Вал. Садовського, краківського відділу Україн. Центральн. Комітету, Ст. Сірополка, О. Саліковського, В. Стефаника, редакції „Тризуба", ред. „Громадського Голосу", Українського Громадського Видав. Фонду, Вол. Левинського, Вяч. Прокоповича, Педаґогіч. Інституту ім. М. Драгоманова у Празі, Українського Правничого Т-ва в ЧСР., Кооперативи „Український Театр", групи української національної молоді у Празі, Т-ва „Супруг", Р. Лащенка, д-ра С. Томашівського, дра Я. Гординського, Дм. Котка, пп. Русинів з Болехова, Грушкевичів із Станиславова, Мочуль[...] Волянськ[...] Драченка [...]

Свято ві[...] теплою безп[...] мовою дир. М. Галущинський. Після відчитання телеґрам і привітів промовляли: др. С. Федак, др. В. Охримович, др. І. Раковський, др. М. Кордуба, др. Д. Левицький, М. Вороний, М. Корчинський, Петренко і М. Рудницький. Ювилят дякував усім зворушеними словами, запевняючи, що це свято впало на нього зовсім неждано і незаслужено, тому, що він почував себе завсіди тільки звичайним рядовим жовніром, який сповнює покладений на нього буденний обовязок.

Свято протягнулось до пізної ночі в атмосфері дружньої гутірки.

ІЗ ЦИКЛЮ „БУДІВНИЧІ ХРАМУ"

І знову в пророчім видінню...

І знову в пророчім видінню щось ніч нам говорить,
Деревя нам в тисячі мовах ту мову повторить;
Як тільки величную постать нахилить над плесо водяне,
Їй з плеса сміючися тисяча зірок у вічі загляне.

На темних левадах засіяних гойно сльозами,
Снять діви із нашого двору про сестри заклятї гріхами,
Ангели ласкаві їх вбрали в покаянні шати,
З їх горем укупі їх сонце хоронить як мати.

Спить город-руїна на острові давно забута,
На кладбищах рій мотилів не думає заснути,
Тож в цілих каскадами бють чарівні переливи,
Як вина у грознах, так в крови уповння зріє щасливе!

Хай легко вам спиться, що вснули на ложах веселі,
Й ще краще хай сплять цедобитки над морем в далекій пустелі;
Усі вони слово те вчують у дні незнане,
Що миліями в кожну хвилину у сонячне море падемо!

Переклав Ю. Шкрумеляк.

[illegible] (19[illegible] [illegible]ять [illegible] дослідувача [illegible]ра Івановича [illegible]якому україн[illegible]вно вже дала наз[illegible] „запорожського батька". Хоч про нього писалося й не мало, але-ж біографічні відомости про нього маємо досить скупі. Народився він у слободі Сосн[illegible] на Харківщині, 26 жовтня ст. ст. 1855 року; вищу освіту придбав у Харківському Університеті по історично-фільольоґічному факультету. Потім Д. І. Еварницький був учителем дівочих ґімназій в Харкові й Петербурзі (од 1881 року до 1892-го); мало не три роки був урядовцем особливих доручень при туркестанському ґенерал-ґубернаторі. З осени 1896 року став приват-доцентом Московського Університету; в 1901 році придбав степень маґістра російської історії; але-ж 1903 року кидає університет і перебірається до Катеринославу, де його було вибрано за директора „обласного" (краєвого) музею, що придбав імя видатного громадського діяча Катеринославщини А. Н. Поля (†26 липня ст. ст. 1890 р.).

Д. І. Еварницький вславився, як історик Запорожжя. Ще в дитячих роках, під впливом відомого оповідання Гоголя „Тарас Бульба", запалав він любовю до запорожського козацтва, й ця любов, як він сам признається в своїй „Историі за[illegible] (т. I, [illegible]ого від[illegible]дженню [illegible]авного ли[illegible] від 1883 року аж до року 1900 він мало не щорічно видає одну за одною історичні праці, деякі з них величезного розміру, де розроблює й освітлює минуле запорожського козацтва. При цьому він виявляє надзвичайну енерґією та працездатність в збиранню ріжноманітних матеріялів архивних, етнографічних, фільольоґічних і т. ин. По кільки разів одвідує видатніщі в історії Запорожжя місцевости, особливо ті, де були Січі, докладно знайомиться з Дніпром та його порогами; досліджує приватні й публичні збірки документів та предметів старовини, працює в центральних архивах Москви (як от архив Міністерства Закордонних Справ), одвідує 1887 р. Соловецький манастир, де вмер останній кошовий Петро Калнишевський; навіть і в далекий Туркестан поступив на службу для того, щоб більше зібрати потрібних для розроблення історії Запорожжя матеріялів. Завдяки цьому, його праці, в порівнянні з його попередниками, мають в собі багато нових та до того ще й ріжноманітних, не тільки архивних матеріялів. У цьому й полягає позитивна риса праць Д. І. Еварницького.

Наш видатний громадський діяч Євген Харлампович Чикаленко в своїх „Спогадах" (ч. I, стор. 101) говорить, що Д. І. Еварницький при закінченню університету „був кацапик, що не вмів і слова по українському допуття сказати", а „врешті став таким типовим, етноґрафічним Українцем, яких між нами майже нема". Але ж довголітня праця над історичними документами та етноґрафічним матеріялом (народніми піснями та переказами), якими він користувався в своїх дослідах, зробили його прекрасним знавцем української народньої мови й свідомим Українцем. Він завжди давав перевагу українській людности перед московською. В цьому відношенню характерна його статтям „Что значитъ слово кацапъ?" (Русское Слово, 1921 р. ч. 301; потім передруковано „Кіевскою Стариною"). В цій статті, шляхом фільольоґічного пояснення сова „кацап", він підкреслює надзвичайну кровожадність, жорстокість та ґрубість Москалів. Прекрасне знання української мови Д. І. Еварницький виявив у своїх белетристичних творах: „Наша доля — Божа воля", „Поміж панами" та ин., а також і в поезіях (Збірник „Вечірні зорі"). Треба сказати, що він був не лише „етноґрафічним" Українцем, а й свідомим громадським діячем-Українцем, доказом чого можуть бути його виступи з лекціями та промовами од імени Т-ва „Просвіта" в Катеринославі, його турботи перед адміністрацією про це-ж товариство та поодиноких політично неблагонадійних Українців, зусилля поширити колись єдину українську щоденну ґазету „Раду" та збільшити кількість її передплатників і т. д.

З великої кількости праць Д. І. Еварницького по історії Запорожжя згадаємо лише такі: 1) „Запорожье въ остаткахъ старины и преданіяхъ народа", СПБ. 1888, ч. I, — стор. 294, ч. II — стор. 257. 2) „Історія запорожскихъ казаковъ", в 3-х томах: т. I, перше видання 1892 р. стор. 342; 2-ге видання 1900 р.; т. II — 1895 р., стор. 624; т. III — 1897 р. стор. 646. 3) „Источники для историі запорожскихъ казаковъ" — два величезних томи, що мають 2107 сторін тексту та до того ще й покажчик. Великий знавець історії України О. М. Лазаревський поставився досить гостро до перших двох праць; за ним пішли инші рецензенти. Алеж ті праці дають багато невідомого до п. Еварницького матеріялу; приступні, особливо „Запорожье въ остаткахъ старины", широкому загалови читачів й викликають в останніх інтерес до нашого минулого, захоплюють їх прихильністю до рідного краю та свого народу, а тому вони мали безумовно позитивне значіння. Щодо „Источниковъ для историі запорожскихъ казаковъ", то ця праця на довгі часи матиме першорядне значіння, як джерело до історії запорожського козацтва в другій половині 17 стол. та в 18 стол. Тут дослідувач опублікував сотні невідомих ще документів центральних московських архивів, що дають безмірної вартости відомости про Запорожжя. Їх ще ніхто не використовував, навіть сам Д. І. Еварницький, бо він свою „Історію" запорожських козаків довів лише до 1734 р., себто до того часу, з якого Ан. Скальковський починає свою „Историю Новой Сѣчи".

Д. І. Еварницький не обмежувався тільки історією Запорожжя; він працював взагалі над минулим і сучасним тої території, де жило запорожське козацтво, отже для цілої Степової України від часів передісторичних до наших днів. Для цього він не тільки досліджував архиви, а й розкопував могили (до 1905 р. ним розкопано більше 200 могил) й збірав народні пісні та перекази. Наслідки розкопок опубліковано в його докладах та ріжних археольоґічних зїздах та в періодичних виданнях, збірку народних пісень видано окремою книжкою: „Малороссійскія пѣсни, собраныя въ 1878—1905 г.г." (Катериносав, 1907 р. стор. 772). Вона знайшла прихильну оцінку з боку Вол. Гнатюка на сторінках „Записок Наукового Т-ва імени Шевченка у Львові".

В тісному звязку з дослідженням Д. І. Еварницьким минулого та сучасного Степової України стоїть і його праця по утворенню в Катеринославі „Областного Музею ім. А. М. Поля". Ідея заснування такого музею виникла 1902 року в історичній секції (що 1903 року перетворилася в самостійну установу — ґубернську архивну комісію) „Научного Общества", але здійснив її й справді утворив цей музей, за великою грошевою допомогою ґубернського та повітових земств Катеринославщини, Д. І. Еварницький, що віддав цій справі всі свої сили, все своє життя від 1903 року. Тільки завдяки йому цей музей має той зміст і вигляд, що бачимо зараз. В цьому полягає величезна заслуга Д. І. Еварницького перед Степовою Україною. Ні один дослідувач минулого українського народа не зможе обійтися без ознайомлення з тими скарбами, що зібрав Д. І. Еварницький в Катеринославському музеї.

Нехай же він живе й працює ще довгі роки для української культури, для українського народу!

(„Студентський Вістник").

ЦІКАВА СТАТИСТИКА.

Поліція у Будапешті подає статистику, скільки банкирів, біржевих аґентів та торговців валютою втікло з Будапешту від 1920 р. 300 людей з цієї банди, що втікла на чужину, ошукало своїх клієнтів на 50 міліярдів корон себто на кождого з них припала ґарна пайка пів міліярда.

В ПОГОНІ ЗА МІЛІОНАМИ.

(З німецької повісти Е. Ґ. Зеліґера переробив В. К.).

(Продовження)

(16)

Далі він став роздумувати над тим, як йому дістати в свої руки портфель із вулика в Поґрау. Найпевнійше було поїхати самому по нього. Але на це ще був час. Наперед треба було добути російський пас. В Берліні можна було його добути цілком легко. Але поки що він рішив лишитися в Бресляв, ночував у підрядному готелю між усякою підозрілою наволочю і називав себе Францом Леманом.

В ґазетах він вичитав приємну вістку, що арештант Еміль Попель утік в незвичайно рафінований спосіб із штрінауської тюрми. За його зловлення не була визначена ніяка нагорода. Фальшівник документів не був для суду такий дорогоцінний, як міліоновий злодій.

Дод натирав ціле передполудне своє обличча сальмяковим спиртом і пополудні зважився вийти між люди. Він поїхав до тюрми і довідався від директора про втечу Еміля Попеля.

Дод навіть не скривився.

„Чи ви знаєте", спитав він директора, „що радник краєвого суду Печ є дядьком того Фоса, якого я шукаю?"

„Що ви хочете цим сказати?" крикнув директор з обуреннєм.

„Нічого більше", відповів Дод, „як тільки те, що я вважаю цю втечу вислідом порозуміння між дядьком і небожем".

„Пане!" скрикнув обурено директор. „Як ви важитеся висловлювати таке підозріння. Ви посуджуєте радника Печа просто в увільненню злочинця".

„Так є!" сказав Дод холодно. „Тому, що я чув власне від вас, що цей злочинець, який видавав себе за Еміля Попеля, а якого я вважаю Петером Фосом, після своєї втечі був у помешканню радника Печа. Його жінка була при тім і помага йому. Її вимівка, що вона мала його за радника Печа, цілком не правдоподібна".

„Але-ж це божевілля!" гукнув деректор, хапаючися за чоло. „Це все нічого більше, як американські фантазії".

Дод піднявся з місця. Він не мав найменшого інтересу переконувати далі директора. Петер Фос утік з тюрми і його треба було шукати в иншому місці. Хиба що міліони були сховані у старого радника.

Тепер треба було найти їх сховок так, щоб обидвоє спільників не помітили того.

Він поїхав назад до готелю, вийняв із куфра полатану синю робітничу блюзу, пару заялозених штанів, стару шапку і передягся. На обличчу і руках він поробив брудні плями. Далі він всадив у кишеню вязку ключів, кілька долот, пильників і кліщів і став в одній особі ґазовим робітником і вломником.

У такім костюмі він вибрався на Пільну вулицю і став оглядати ґазові ліхтарні. Третя ліхтарня стояла перед будинком ч. 25. Через пів години з будинку вийшов радник в товаристві Полі.

Ледви вони зникли за рогом вулиці, як ґазовий робітник подзвонив і зажадав від хазяйки, щоб впустила його оглянути ґазові проводи.

Хазяйка повела його наперед до пивниці, де він обстукав уважно всі стіни, ніби шукаючи за ґазовими рурами, та обшукав усе докладно. Звідси він казав повести себе до кімнат. Тільки що він став збиратися до роботи, коли задзвонив дзвінок і по хвилині увійшов у кімнату радник Печ і Полі.

„Що ви тут робите?" спитав радник, побачивши чужу людину.

„Він провірює ґазовий провід!" пояснила хазяйка.

„Ах, так!" сказав радник, сів у мягкий фотель біля вікна і закурив циґару. Полі сіла напроти нього. Дод оглядав ґазові рури і потайки слідкував за ними. Але вони балакали про цілком байдужі речі.

За хвилину увійшла хазяйка і попрохала радника більшу суму грошей, щоб заплатити рахунок. Радник встав і вдарився по кишені.

„Де мої ключі?" спитав він здивовано.

Полі почервоніла. Вона подумала зараз про свого чоловіка.

„Отже цей Еміль Попель забрав ще й мої ключі!" сказав радник більш вдоволено, як сердито і вже хотів посилати за шлюсарем, коли в тім перед брамою задержався поштовий віз. Поштар передав через вікно малий пакетик.

„Здається, що в нім є ключі!" сказав він.

„Справді!" гукнув втішено радник, відкриваючи коробку. „Цей Еміль Попель порядніща людина, ніж я думав".

Полі добула з коробки золоті очки.

„Ось глянь!" гукнув радник і показав телеґрафічний блянкет.

Він взяв ключі, відчинив ними скриток у стіні, виняв гроші, вложив туди телеґрафічний блянкет і замкнув назад залізні дверцята.

Дод слідкував закожним найменшим рухом.

„Тут маєте гроші", сказав радник до хазяйки. „Можете йти заплатити".

„Наперед замкніть головний курок від ґазу!" відізвався до неї Дод з драбини. „Я мушу розібрати цілу корону. Зараз буде тут чути ґазом. Курити в кімнаті теж не вільно".

„Тоді краще ми підемо до твоеї кімнати!" сказав радник до Полі.

За хвилину Дод був один в кімнаті. Але він навіть не рушив ґазового свічника, тільки взявся відразу відмикати ключами залізний скриток. Простенький замок не міг довго опиратися. Дверці відімкнулися, але двох міліонів не було. У скритку була тільки більша сума готівки та ріжні вартісні папери, які Дода цілком не цікавили.

Одно, що його дуже цікавило, це був телеґрафічний блянкет, на якому були виписані три рядки цифр. Це була цифрована вістка від Петера Фоса. Може він писав про те, де сховані міліони.

Дод сів за столик і відписував телеґраму. Він сховав теж обгортку пакету, яку радник був кинув до коша. Потім він поклав телеґраму на місце і замкнув скриток. Ще з годину він обшукував ціле помешкання, поки не переконався, що грошей в ньому не було.

В готелі Дод передягся знов у джентельмена і забрався розшифровувати телеґраму. Незабаром він найшов ключ і склав цілий зміст телеґрами: Берлін, не Варшава. Докладний час і місце стрічі подам телеґрафічно. Вітаю Тебе і дядька. Твій Петер.

Потім Дод оглянув папір із пакету. Пакет був наданий в Бресляв.

Під тойсам час дядько відчитав теж телеґраму. Полі хотіла зараз їхати до Берліна. Але дядько здержав її.

Дод ходив задумано по готелевій кімнаті. Його припущення здійснилися. Дефравдант був у найкращім порозумінню з судовим радником, а під впливом радника Полі далася теж втягнути до змови.

Щоб ратувати Полі, треба було знищити Петера Фоса! Він цілком не був божевільний! Його треба було віддати в тюрму, не в санаторію. Умова з Полі була розірвана. Тепер Дод мав свобідну руку у виборі способів. І він поклявся вхопитися відразу найгостріщих способів.

Він добув з куфра пару сталевих кайдан і сховав їх до нового пальта, а другу резервову пару поклав у ручну торбину. Потім він казав себе сполучити телефонічно з помешканням судового радника і дуже втішився, коли при телефоні зголосилася хазяйка.

„Я мушу балакати з вами ще сьогодня вечером. Ждіть мене о одинайцятій годині коло кухонних дверей".

В умовлену пору хазяйка ждала на Дода і впустила його до хати.

„Вони вже сплять", сказала вона шепотом.

Дод заспокоїв її наперед, що не має ніякого злого наміру проти радника, тільки проти його гості.

„Ця жінка це злочинець!" сказав він. „Я не хочу сказати тим, що вона настає на життя радника, але на всякий спосіб вона на нього намірилася".

„Господи!" скрикнула хазяйка. „Я-ж гадала, що вона вже замужна".

„Для такої Американки це нічого не значить. Ви тільки пильно підслухайте під дверима. Зробите тим радникові велику прислугу. Він вам колись подякує за те, хоч тепер він ще цього не розуміє. Записуйте все, що побачите або почуєте підозрілого, і зараз посилайте мені до готелю „Під золотим хрестом". Передовсім старайтеся переловити телеґрами. Телеґрами, писані цифрами, для мене особливо важні. Коли що-небудь трапиться за дня, я прийду о одинацятій вечером сюди. Ви цього не пожалуєте".

Дод встромив їй у руку двацять марок і вернув до готелю. Він ждав і тільки вечерами виходив передягнений за місто, щоб обидвоє спільники не пізнали його.

Але хазяйка не могла поки що нічого довідатися, хоч як дуже вона нащурювала вуха. Телеґрами теж не було.

Дод рішив лишитися далі у Штрінау. Поки тут була Полі, він не мав причини від'їздити. Він потрібував держатися її, щоб попасти на слід Фоса.

І Дод лишився у Штрінау, а Петер Фос у Бресляв, поки зміст дядькового портфелю не став вичерпуватися. Тоді він поїхав четвертою клясою до Берліна.

13.

У Берліні Петер Фос забрався зараз шукати звязків, щоби дістати добрі документи. Він заплатив решту грошей, що була ще в дядьковім портфелі, і дістав два документи. Це був російський пас на імя студента Івана Базарова і німецький військовий документ на імя послугача Ксавера Тілемана з Фельдмохінґ біля Мінхену.

Петер Фос оглянув критичним оком обидва назвища. Він рішив починати від Ксавера Тілемана.

Пів години пізніще він стояв перед ґенеральним директором готелю „Еспляна̄д" в Берліні.

(Дальше буде).

З ЕВРОПЕЙСЬКОЇ ПРЕСИ.

Пан Х. Раковський, новий посол большевицький у Парижі. Християн Раковський родився 13. V. 1873 р. у Добруджі, як Болгарин. До 1888 р. мешкав і вчився в Болгарії. Вчинки, які звичайно не трапляються у світі, з якого виходять дипльомати, примусили його кинути свою науку в Швайцарії і Франції, де практикував як лікар і мав по словам п. Д. Монзі стати французьким громадянином. Повернувшись до себе, коли Добруджу було прилучено до Румунії, п. Раковський був діяльним румунським соціялістом, якого під час війни влада була примушена тримати під арештом. Збольшевичені російські війська румунського фронту звільнили його, коли вибухла революція у 1917 р. Переїхавши до Росії, з якою він до 1917 року не мав нічого спільного, п. Раковський став одним з дрібних співробітників большевицького правительства. Ріжні його спроби письменської діяльности головним чином з обсягу соціольоґії були мало успішними і з маси большевицької паперової продукції не виділялися ані формою, ані змістом.

У 1918 р. після того, як 4. грудня 1917 р. большевицьке російське правительство, визнало незалежність Української Держави, п. Раковський появляється у Київі як голова російської мирової делеґації для встановлення кордонів між Росією й Україною. Переговори ці не довели справи до кінця і коли після зими, які мали місце в зимі 1918 р., на Україні вибухла друга українсько-російська війна, п. Раковський появляється у Харкові вже, як „вільно вибраний" українськими комуністами „Голова Ради Народніх Комісарів Соціялістичної Радянської Републики". Появилися тоді навіть у закордонній пресі заяви п. Раковського про повну незалежність України від Москви, про те, що він є дійсно головою вільного у своїх руках правительства. На той час, коли у цій установі голосує п. Раковський, припадає як раз найстрашніще бушування чекістів і карних відділів червоної армії. Вся країна, що знаходилася під владою п. Раковського, залита морем крови, виснажується і нищиться систематично як морально, так і матеріяльно.

Серед населення цей спосіб господарювання викликає лише обурення, і ті, хто „вибірав" п. Раковського або швидше московська влада, що його призначала, мусіли врешті його відкликати — занадто вже п. Раковський у ролі голови українського уряду являвся аномалією, занадто вже був чужий Україні.

З того моменту від загальної політики і адміністрації повертається п. Раковський до дипльоматії. Іде до Лондону як шарже д'афер, приймає участь, хоч і другорядну, у ґенуезській та лозанській конференціях, навязує перші нитки визнання Францією большевицького правительства, нарешті після своїх невдач на лондонському ґрунті, невдач, про які недавно писав так яскраво „Дейлі-Мейль", приїздить до Парижу послом, де, як гадають його зверхники, йому буде легче з французьким правительством і французькими колами вести ту роботу, за яку прийшлось йому покинути Лондон.

„Кадріль амбасадорів" так називає „Ле Журнал" (28. X.) переміни, що зайшли в совітському світі останніми часами; з переміщенням послів в Лондоні та Парижі. „Причини переміни дуже поважні, — говорить ґазета: — Пан Красін нічого не зробив в Парижі, тому що він не зміг реґулювати питання про борги. А панові Раковському не пощастило в Лондоні, бо правительство консервативне англійське гостро пильнує пропаґанди комуністичної".

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дмитро Малицький, родом з Вікна, довголітний учитель у Скалаті, помер дня 7. XI. ц. р. в 49-ім році життя. Похорони відбулися у Скалаті дня 9. XI. ц. р. при участи духовенства обох обрядів і при величезнім здвизі народу. Як взірцевий педаґоґ і наскрізь правий характер лишив по собі загальний, щирий жаль. В. Й. П.

Тенюх Кирило, б. старшина Української Галицької Армії помер трагічно дня 18. жовтня ц. р. в Журавні. Покійний пробув довгий і тернистий шлях цілої нашої визвольної боротьби разом з УГА. Довелося йому пробути на Домбю та відвідати нераз польську тюрму. Жив покійний по звільненню з Домбя переважно з лекцій по приватних домах. Вразливий на усі громадські справи кидавсь у вир культурно-освітньої та громадської праці. Цього року по знесенню бойкоту з польських шкіл вписався на польський університет у Львові. Дня 18. жовтня спакував свої річи, попращався з рiднею і знайомими та готовився на дворець для виїзду до Львова. В останній хвилині, коли вже все було готове, відійшов від запряженого воза та відібрав собі життя вистрілом із револьвера в садку під кущем калини. Яка була причина того траґічного вчинку, невідомо. В. Й. П.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагана сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

ОЛ. С[...]

Ненадійно в п[...] листа в годині 6.30 вечером помер на удар серця на 58 р. життя наш варшавський кореспондент, відомий український журналіст і громадський діяч Ол. Саліковський.

Покійний почав свою карєру як совітник ґубернського правління (ради при ґубернаторі) в Камянці Подільськім. Ідучи цим шляхом, міг би він доступити дуже високих щаблів урядничої карєри, одначе швидко проміняв її на карєру журналіста. Ще бувши ґуберніяльним радником, редаґував Саліковський місцеві „Ґуберніяльні Відомости", з яких зробив живу громадську ґазету. Покинувши адміністраційну службу, був ціле життя редактором ліберальних російських щоденників на Україні, між инш. „Приазовского Края" (в Ростові), „Кіевских Откликов" (у Київі), а опісля співредактором журналу „Украинская Жизнь" у Москві. З вибухом великої революції Покійний переноситься до Київа, де бере живу участь у відновленім українськім житті. За Центральної Ради аж до приходу Німців займав відповідальну посаду ґуберніяльного комісаря Київщини, а в початках Гетьманщини висувано його при переговорах із Німцями на міністра внутрішних справ. Після львівського перевороту гетьманський уряд делеґував був пок. О. Саліковського як свого посла до Галичини, одначе вибух повстання перепинив здійснення цеї постанови.

За директорії Покійний редаґує велику українську ґазету „Трибуна", а пізніще, за большевиків редаґує один час „Літ. Наут. Вістник". Після походу на Київ 1920 р. входить у склад нового уряду УНР. як міністр внутрішніх справ і зістається на цьому становищі аж до ліквідації українського уряду УНР. Опісля редаґує велику ґазету „Українська Трибуна" у Варшаві (1921—22 рр.), жулнал „Трибуна України" (1923 р.), а вкінці стає варшавським кореспондентом „Діла" (Senex).

Перу Покійного належить кілька брошур, між ін. огляд новійшого українського відродження, а також велика „Дитяча Енциклопедія", яку друкує Український Громадський фонд у Празі.

О. Саліковський був журналістом великого розміру, писав незвичайно живо й ядерно, приковуючи й захоплюючи читача. Також сила переконуючої доказовости його письма була незвичайно велика. Покійний — це зразковий громадський діяч, чесний і все відданий справі. Він — як то кажуть, — „горів", беручися за справу. Був переконаним, твердим, непохитним, — так сказатиб — релігійно настроєним демократом і лібералом. Навіть в часі найбільшого підірвання демократичних принципів, він ані на мить не тратив своєї віри. Був ідеалістом, а разом з тим людиною холодного, критичного погляду.

Еміґрантські злидні сильно підірвали Його здоровля. В останніх днях Його спаралізувало, а в неділю вечером помер, полишаючи в нужді хору дружину й двоє дрібних дітей.

Вічна Йому Память!